

PROCESUL DE LA SAN CRISTÓBAL

GEORGE STEINER (n. 1929, Paris), scriitor și lingvist franco-anglo-american, este cunoscut marelui public în special ca eseist, critic literar și filozof. După ce a trecut pe la catedrele universităților din Innsbruck, Cambridge și Princeton, a ajuns, în 1974, profesor de engleză și literatură comparată la Universitatea din Geneva, unde a rămas până în 1994, când s-a pensionat, primind la retragerea sa din activitate titlatura de profesor emerit. De atunci, a susținut numeroase conferințe în toată lumea și a predat la Oxford și la Harvard.

Universalismul său cultural i-a determinat pe unii să-l compare cu Stefan Zweig, Michel de Montaigne și Erasmus din Rotterdam. Este membru al Academiei Britanice, iar în 1999 a obținut Premiul Truman Capote pentru întreaga activitate. În eseuri, abordează subiecte din domeniile teoriei lingvistice, teoriei traducerii, filozofiei pedagogice, filozofiei politice etc.

Selecție de lucrări: *Tolstoy or Dostoevsky: An Essay in Contrast* (1960), *The Death of Tragedy* (1961; *Moartea tragediei*, Humanitas, 2008), *Anno Domini: Three Stories* (1964), *Language and Silence: Essays 1958–1966* (1967), *In Bluebeard's Castle: Some Notes Towards the Redefinition of Culture* (1971; trad. rom. în pregătire la Editura Humanitas), *Extraterritorial: Papers on Literature and the Language Revolution* (1972), *After Babel* (1975; trad. rom. *După Babel*, Heidegger (1978), *The Portage to San Cristóbal of A.H.* (1981), *Real Presences: Is There Anything in What We Say?* (1989), *Grammars of Creation* (2001; trad. rom. în pregătire la Editura Humanitas), *Lessons of the Masters* (2003; trad. rom. *Maestri și discipoli*), *My Unwritten Books* (2008).

GEORGE
STEINER

PROCESUL
DE LA
SAN CRISTÓBAL

Cu o nouă postfață a autorului

Traducere din engleză și note de
OVIDIU SOLONAR

HUMANITAS
BUCUREȘTI

— Tu.

Bătrânul își mușcă buza.

— Chiar tu ești? *Sbema**. Pentru numele lui Dumnezeu. Uită-te la tine. Uită-te, numai, la tine. Tu, cel din iad.

Spunând asta, tânărul, aproape un copil, își încordă pulpele și încercă să-și înfigă cizmele uzate în pământ ca să nu se clatine, însă glasul tremura în el.

— Tu ești, nu-i așa? Te-am prins. Te-am prins. Simeon trimite chiar acum semnalul și toți vor afla, toată lumea. Dar nu încă. Trebuie să te scoatem de aici. Ești al nostru. Al nostru. Îți dai seama, nu? Dumnezeul cel viu ni te-a dat în mâinile noastre. În mâinile noastre. Așa a fost dat să se întâmple.

Băiatul se sili să râdă, dar nu auzi nici un ecou. Aerul dintre ei rămânea netulburat, doar ploaia curgea din norii neclintiți și fierbinți.

— Taci acum? Tu, despre a cărui voce se spune că...

El nu o auzise niciodată.

— ...Putea să ardă cetăți întregi? Se spune că, atunci când vorbeai, frunzele se făceau cenușă, iar bărbații plângeau. Se spune că femeile, doar ca să-ți audă glasul, că femeile...

Se opri. Ultima femeie pe care o văzuseră era pe malul râului la Jiaro, înaintea marșurilor nesfârșite. Nu avea

* Shema sau Shema Yisrael, începutul unei rugăciuni ebraice; în traducere, *Ascultă, Israele!*

dinți. Stătea ghemuită lângă apa verzuie, fără să le facă semne cu mâna.

— Femeile își rupeau hainele de pe ele numai să-ți audă glasul.

Îl cuprinse furia. În sfârșit.

— De ce nu vorbești? De ce nu-mi răspunzi? O să te facă să vorbești, o să-ți smulgă vorbele cu de-a sila. Ești al nostru. Te-am prins. După treizeci de ani de căutări. Kaplan e mort, la fel și Weiss, și Amsel. O, o să vorbești. Până când îți vom lua pielea de pe tine. Sufletul.

Băiatul țipa deja. Trăgea aer adânc în piept și țipa. Bătrânul ridică privirea și clipi din ochi.

— *Ich?**

* *Eu?* (în germană, în original).

Ryder își trecu degetele peste locul unde legătura de piele era crăpată. Trebuia să fie unsă toată din nou. Îi reveni în minte foarte clar ziua în care cumpăraseră cartea aceea. În Wells, nu departe de poarta largă și impunătoare a catedralei. Într-un magazin la fel de maroniu și zgrunțuros precum cartea. Apoi, se întoarse cu spatele la rafturi și se îndreptă spre fereastră.

— Da. Da, știu că îl caută de ceva timp. Fără oprire. Au început aproape imediat după război. Grupuri-grupulețe au jurat să-l prindă, să-și dea viața și să nu-și găsească odihna până nu-l găsesc. Aș îndrăzni să spun că s-au pus pe treabă încă de atunci. Au pierdut niște oameni pe parcurs. Împușcăturile de la Paraná. Când s-a întâmplat oare? Pe la sfârșitul anilor cincizeci, din câte-mi amintesc. Atunci a fost omorât Amsel. O, bineînțeles că nimeni nu a spus nimic, dar câțiva dintre tovarășii tăi l-au văzut intrând în São Paulo. Era unul dintre cei mai buni, știi? A lucrat pentru noi în timpul războiului, în Polonia și în afară. De două ori, cred. A încercat să convingă Comandamentul pentru Bombardiere să facă ceva în legătură cu liniile ferate. A vrut să mă duc la bătrân și să-i povestesc despre camerele de gazare. Îți dai seama că bătrânul nu m-ar fi crezut. Nu era genul lui de război, pe bune. Așa că Amsel s-a retras. Îmi închipui că ne-a urat să ne ducem la dracu'. După aia, a pus umărul

la constituirea blocadei. Mă întreb ce n-a mers în Parană. Era teribil de bun la ce făcea. Un as, aş zice.

Ryder aruncă o privire pe fereastră. Cu toate că umbrele și spiralele delicate ale turnului și ale cabanei îi erau la fel de familiare ca degetul mic, îi venea greu să se întoarcă cu fața spre cei doi oaspeți. I se năzări că pantofii lor păreau ciudat de mari în lumina focului din cămin.

— Așa cum spui, Bennett, nu ne-au crezut niciodată, nici pe noi, nici pe ruși, în ciuda examinării plăcilor dentare. Tot timpul au crezut că respectivul a șters-o cu câteva zile înainte să fie împresurat buncărul. Știi prea bine că avionul acela chiar a decolat cu un pasager, avem un martor ocular. Nu-i neapărat ca pasagerul să fi fost Bormann. Nu există nici o dovadă că s-ar fi aflat în Berlin în acel moment. Ar fi putut fi altcineva. Nici urmă de avionul cu pricina. Nicăieri. Doar mărturia cum că a scăpat ferit fiind de fum și s-a îndreptat spre sud.

Evelyn Ryder se plimba cu pași repezi între dulap și fereastră, conturul curbat și înalt al umbrei lui măturând în treacăt rafturile cu cărți.

— Ascultați-mă, nu prea cred în lucrurile astea. Am fost sigur de la început. Aproape sigur. (Aproape e un cuvânt foarte bun, Ryder. Acesta fusese ultimul și singurul sfat al lui Strakes înainte ca Ryder să plece să-și țină primul seminar.) Nu cred că respectivul a vrut să iasă din joc. Nu atunci. Nu în toiul nebuliei ce făcea ravagii în jurul lui. Actor până la capăt. Țsta e secretul lui, să știți, un zănatic îndrăgostit de teatru. Impresar, teatrul istoriei și restul. Judecător suprem al unui public. Un artist prea mare în felul lui dement ca să tragă cortina astfel. Am verificat dovezile foarte amănunțit, bucătică cu bucătică. Rușii i-au sustras pe șofer și pe doctor și,

din câte știm, i-au executat mai târziu. Totuși, identificarea a părut destul de concludentă. Și mai este și dantura.

— Avem o singură declarație în ceea ce privește dantura. Femeia care a spus că a ajutat la confecționarea plăcii. Am un raport despre ea de la Smithson. După părerea lui, nu e o persoană pe care să ne bazăm.

— Știu, Bennett, știu, dar înclin să cred că femeia spune adevărul. Avem dovezi în acest sens. Am pus pe hârtie ultimele lui zile în detaliu. Putem ști ce a făcut oră de oră. Știm ce a mâncat, cu cine s-a întâlnit, când a văzut pentru ultima oară cerul. Pot să-ți spun și când a mers la veceu, în caz că te interesează. Cineva ne-ar fi spus dacă într-adevăr ar fi scăpat. Cei care au supra-viețuit au ieșit la suprafață ca niște șobolani înfricoșați.

— Să presupunem totuși...

Vorbea Hoving, bărbatul mai tânăr, care venise din Londra în după-amiaza aceea de toamnă și care lucrase cu profesorul Ryder în timpul războiului.

— ...Că a existat o sosie, că au vrut să găsim pe cineva în curtea Cancelariei. Probabil era destul de greu să-i deosebești când erau în viață. Cum poți fi sigur atunci când ai doar rămășițele carbonizate, bucăți de oase?

— Ne-am gândit și la posibilitatea asta. Îmi stă încon-tinuu pe creier. E doar o posibilitate, firește. Chestia cu sosia e foarte interesantă, nu neg, dar avem puține informații în acest sens. Bennett poate să mă corecteze, însă avem dovezi că au fost numai două situații când au folosit o sosie. O dată în Praga, apoi, în ultimul an, în timpul unei vizite la un spital de pe frontul de răsărit. M-am gândit la el, vai, tot timpul. Am încercat să mă pun puțin în pielea lui, ca să mă exprim așa, și nu înțeleg. Să folosești o sosie într-un moment în care era important

ca spectacolul înfiorător să fie dus până la capăt așa cum trebuie, cu surle și trâmbițe și Valhalla. Cum putea să aibă încredere în altă ființă umană, să lase pe altul să intre în propriul său foc când totul în jurul lui mirosea a trădare?

— Credea c-o să se întoarcă, nu? Că Reich-ul avea să se ridice din nou dacă el supraviețuia și-și făcea auzit glasul.

— Probabil. Îmi amintesc când am discutat subiectul prima oară, Bennett. Chiar înainte să plec să studiez problema. Visul Barbarossa. Regele furtunii în vizuina din munți. Când îl cheamă poporul, iese să se răzbune. Se prea poate să fi crezut așa ceva uneori, dar nu spre sfârșit. Bănuiesc că nu dorea ca timpul să mai continue, nu după moartea lui. Istoria, orașele și rasa aleasă trebuiau să piară împreună cu el în focul final. Sardanapalus. Știi, poezia romantică germană vorbește mult despre asta, iar el era un romantic. Un șarlatan romantic, nebun până în măduva oaselor, dar cu o sclipire...

Ryder se opri, jenat. *Le mot juste**. Nu tocmai. În loc să-l caute, privi către Bennett. Cât de mult îmbătrânise de la război încoace! Cum îi mai atârna pielea grea sub ochi! În acea clipită, Ryder fu conștient de întregul său trup. Timpul fusese mai blând cu el. Își întinse brațul să toarne sherry.

— Ești sigur în legătură cu semnalul? Ai codul corect?

Se întoarse la birou și, din nou, aruncă un ochi la foaia de hârtie albastră cu bine-cunoscutele însemne ce purtau marca ultrasecret.

— Așa cum bine știți, domnule – spuse Hoving –, urmărim operațiunea de ceva vreme și am interceptat

* *Cuvântul corect* (în franceză, în original).

o serie de mesaje în timp ce se deplasau în amonte. Suntem siguri că avem cifrul corect. De fapt, nici nu e dificil, așa putea spune chiar că e un cod prea simplu. E ca și cum nu le-ar păsa cine-i ascultă. O anume concordanță cu Vechiul Testament și un set destul de elementar de permutări. Avem și un om în zonă, la Orosso, una dintre ultimele piste de aterizare. Kulken îl cheamă. Ascultă permanent. Transmițătorul lor e cam prăpădit și semnalele sunt din ce în ce mai slabe. Bineînțeles, mai e și vremea de acolo, iadul pe pământ, îmi închipui. Norii nu se ridică niciodată de la sol și umezeala mănâncă firele. Nimeni nu știe cu certitudine ce se întâmplă, adică nici un om alb. Deocamdată știm că nici o altă expediție nu a trecut dincolo de cascade până acum. Li se spune cascadele Chevaqua: apele cu dinți clocotitori. La o mie de kilometri depărtare de capătul pământului.

— Da, numai că mesajul ăsta e distorsionat.

— Cam distorsionat, dar nu greu de reconstituit.

Bennett întinse mâna după mesaj și îl citi fără grabă.

— Primul cuvânt indescifrabil. Apoi: Slavă Lui. O, Ierusalime, nu ai fost uitat. Primul cuvânt pare a fi unul scurt, format din două silabe, așa spune.

— Găsit.

Auzindu-și vocea ascuțită, Ryder tresări.

— Da, ar fi trebuit să mă gândesc. Găsit.

Bennett împături hârtia și o băgă înapoi în buzunarul de la vestă. Sir Evelyn Ryder bătu ușor cu degetele în carafă. Atingerea sticlei reci și precise îi făcea plăcere.

— Ciudată afacere, sunt de acord. Posibil. Doar posibil. O șansă la un milion. În mintea mea am certitudinea că știm ce s-a întâmplat. S-a împușcat în viziuna lui și i-au incinerat rămășițele sfinte în curte cât de repede au putut,